

A photograph of a person with dark hair, wearing a red hooded jacket, sitting on a wooden bench. They are looking out through a large, open wooden door. Outside, there is a grassy area and a wooden structure made of many vertical and horizontal beams, possibly a playground or a large sculpture. The scene is brightly lit by sunlight, casting shadows on the grass and the wooden floor inside the room. The interior walls and floor are made of light-colored wood.

Byggteknisk rapport

En oppsummering av Distriktsseksjonens
byggtekniske gjennomgang 2018-2020

Utarbeidet av Stine Bjørntvedt og Therese Danielsen
Distriktskonservatorer
Distriktsseksjonen, Museet Midt IKS

Innhold

1. Bakgrunn	3
2. Metode.....	4
3. Museumsanleggene i Distriktsseksjonen.....	5
3.1. Flatanger	7
3.2. Grong.....	8
3.3. Leka	9
3.4. Lierne.....	10
3.5. Namsos.....	12
3.6. Namsskogan	13
3.7. Osen	14
3.8. Røyrvik.....	15
3.9. Samlet oversikt over tilstand på bygningsmassen i distriktet.....	16
3.9.1. Taktekking	16
3.9.2. Konstruksjon og fundamentering	17
3.9.3. Kledning og vindu	18
3.10. Ressursbehov	19
4. Norsk standard	20
4.1. Samlet oversikt kommuner	20
4.1.1. Bygninger med Tilstandsgrad 0	21
4.1.2. Bygninger med Tilstandsgrad 1	21
4.1.3. Bygninger med Tilstandsgrad 2	21
4.1.4. Bygninger med Tilstandsgrad 3	21
5. Regional verdivurdering	22
5.1. Høy	23
5.2. Høy/middels – middels/høy	26
5.3. Middels – middels/lav – lav/middels	27
5.4. Lav – lav/ingen – ingen/lav	28
5.5. Ingen.....	29
6. Oppsummering.....	30

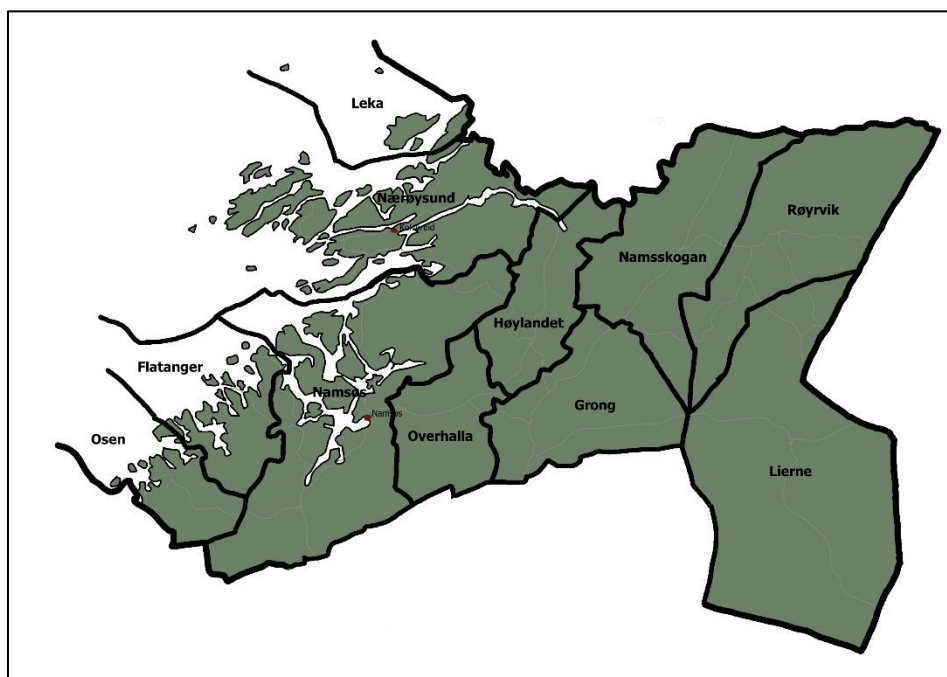
1. Bakgrunn

Museet Midt IKS er en konsoliderte museumsenhet i Namdalen nord i Trøndelag. Museet Midt IKS ble etablert i 2007, og eies i dag av Trøndelag fylkeskommune, Nærøysund kommune og Namsos kommune (hver med 25%), samt kommunene Namsskogan, Overhalla, Lierne, Grong, Røyrvik, Leka, Flatanger, Høylandet og Osen (til sammen 25%).

Museet Midt IKS består i dag av følgende bemannede avdelinger:

- Kystmuseet i Nord-Trøndelag, Rørvik
- Namdalsmuseet, Namsos
- Norsk Sagbruksmuseum, Spillum Dampsag og Høvleri, Spillum
- Kunstmuseet Nord Trøndelag, Namsos

I tillegg inngår Distriktsseksjonen i Museet Midt. Seksjonen rådgir og veileder Namdalens kommuner innen kulturvern og museumsfag. Denne rapporten tar kun for seg museumsanleggene som inngår i Distriktsseksjonen, og inkluderer ikke bygningene på de bemannede avdelingene.

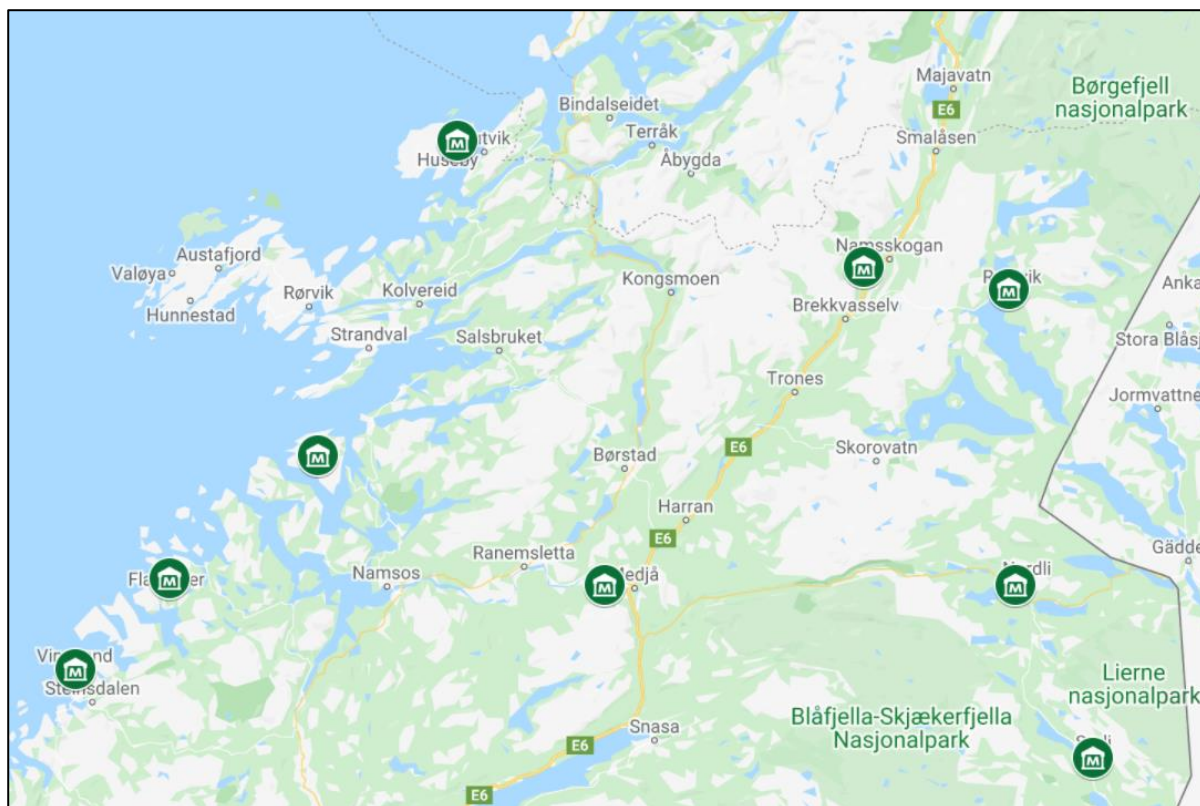

Fra 2020 ble alle de 11 kommunene i Namdalen medeiere i Museet Midt IKS.

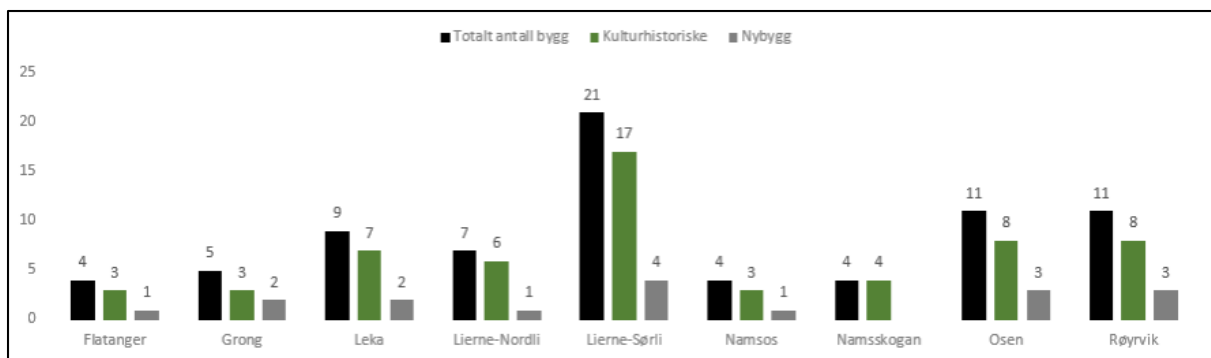
Distriktsseksjonen har ingen forvaltningsansvar for verken musene eller kulturminnene i regionen, men veileder kommunene i forvaltning og formidling av disse. Et av Distriktsseksjonen sine fokusområder er bevaring og sikring av museumsbygg. Et ledd i dette arbeidet har vært å gjennomføre en byggteknisk, utvendig kartlegging av alle museumsbygg i regionen. I denne kartleggingen inngikk både en sammenfatning av status og behov ved hvert museumsbygg, samt en verdivurdering av bygget. Målet med denne utvendige kartleggingen var å etablere et godt grunnlag for å kunne gi kommunene konkret veiledning i arbeidet med ytre sikring og bevaring av distriktets museumsbygninger, samt utarbeide grunnlagsmaterieell for å kunne kartlegge hvordan arbeidet ivaretas over år. Arbeidet med kartleggingen av seksjonens museumsbygninger ble gjennomført i 2018. Fra 2020 ble fem nye kommuner med medeiere i Museet Midt IKS, og de nye museumsanleggene ble kartlagt våren 2020. Denne rapporten tar utgangspunkt i status for anleggene under kartleggingen, og tar ikke hensyn til bygningsverntiltak gjennomført i perioden 2018 til dags dato.

3. Museumsanleggene i Distriktsseksjonen

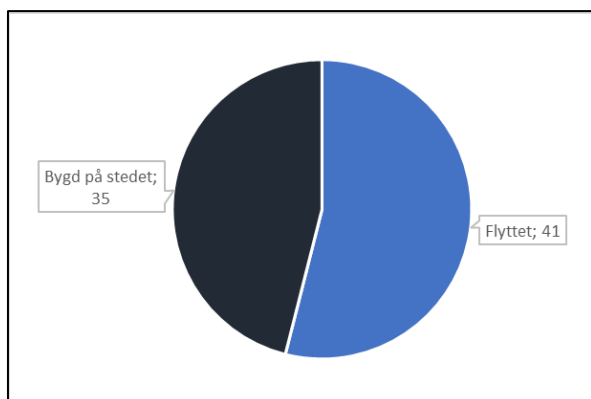
Av de 11 kommunene i Distriktsseksjonen i 2020, hadde 7 av de kommunalt eide bygdetun (Flatanger, Grong, Lierne, Namsos, Namsskogan, Osen og Røyrvik), mens 1 hadde et bygdemuseum som drives privat (Leka). Lierne kommune har to museumsanlegg (Nordli Museum og Sørli Museum).

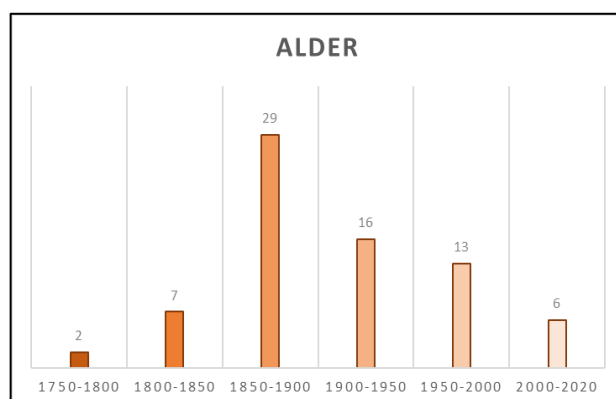
Kartet viser hvordan bygningene er geografisk fordelt i Namdalen. Fra Osen i sørvest til Sørli i sørøst er det 3,5 timer med bil, mens fra Sørli i sørøst til Leka i nordvest er det 3,8 timer med bil. Fra Leka i nordvest og ned til Osen i sørvest er det litt over 4 timers kjøring pluss en ferge.

Oversikt over bygninger, og fordelingen mellom kulturhistoriske bygg og nybygg.

Oversikt over antall bygg som er bygd på stedet eller flyttet.

Oversikt over alder på bygningene i distriktet.

Innenfor Distriktsseksjonen var det i 2020 totalt 76 bygg, hvorav 59 av disse er kulturhistoriske bygg, altså 77,5%. Det betyr at nesten hvert fjerde bygg er fra nyere tid.

Ser man på hvor mange bygg som er bygd på stedet versus flyttet, er det ikke overraskende å se at litt over halvparten av byggene er flyttet til museene. Dette er i tråd med den nasjonale bygningsvernundersøkelsen fra 2019 som viste at 47% av bygg på norske museer står på originalt sted. Av bygningene som er bygd på stedet er 19 av disse kulturhistoriske, og 17 er nybygg. Dette er for det meste servicebygg og lagerbygg.

Som forventet viser kartleggingen at hovedvekten av bygningene på museene i distriktet er fra perioden 1850-1950. Det er også blitt bygget noen nybygg i tilknytning til museene i senere år.

Andelen nybygg vitner om at kommunene ønsker å legge til rette for å opprettholde og bevare museets rolle. Disse byggene er som nevnt for det meste servicebygg og lagerbygg, viktige bygninger for å kunne drive et museum.

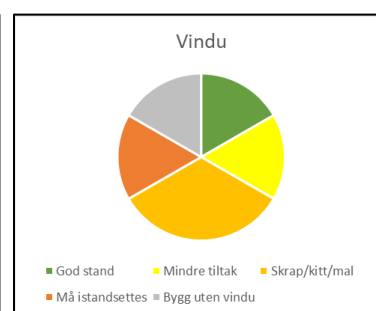
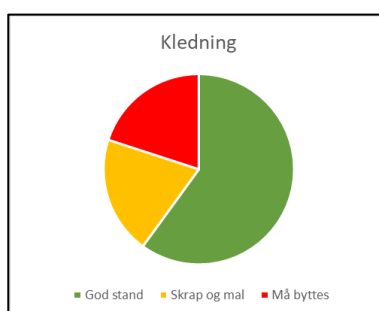
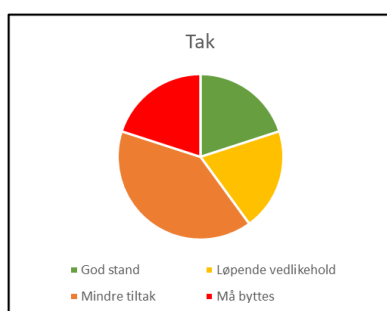
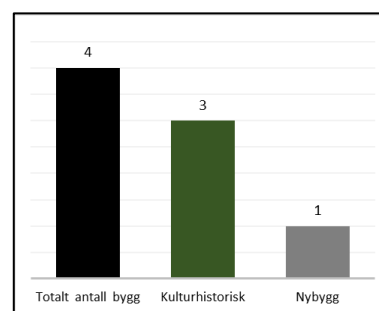
3.1. Flatanger

Flatanger Bygdemuseum ligger på Hilstad, og består av en skolestue og en lærerbolig som er sammenbygd med et mellombygg, et uthus og et nytt sanitærbygg. Museet eies av Flatanger kommune, og bygdemuseum ble offisielt åpnet i 1981.

Lærerbolig og skolestue med mellombygg.

Hilstad skole ble reist i sin nåværende form i 1890, og var i bruk frem til siste skoleklasse gikk ut i 1966. Lærerboligen ble satt opp før skolestua ble bygd i 1890. Senere ble det reist et uthus, der museets båtsamling oppbevares i dag. Et sanitærbygg ble satt opp i 2016.

Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu i Flatanger. Merk av mellombygget er skilt ut som eget bygg i den byggetekniske gjennomgangen.

Gjennomgangen av Flatanger bygdemuseum avdekket en del utfordringer vedrørende bygningenes tilstand. Særlig gjelder dette taket på skolehuset, da det ble observert flere manglende eller løse steiner. Vinduene mot nord må også skiftes grunnet store råteskader. I tillegg er det manglende bæring i konstruksjonen på fjøset, og dette gir stor fare for settinger i byggets bærende konstruksjon. Mellombygget har generelt omfattende råteskader, og her må nærmest alt skiftes, med unntak av tak og del av en vegg.

3.2. Grong

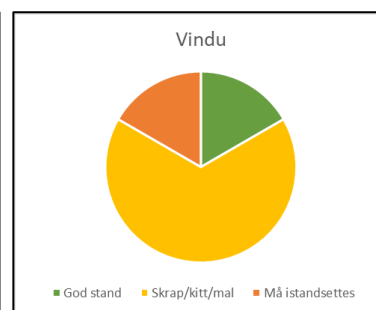
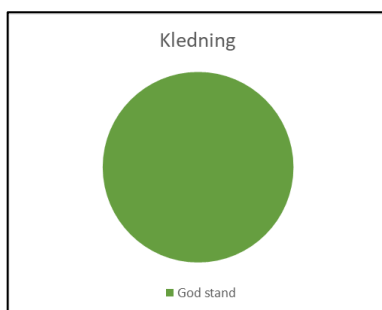
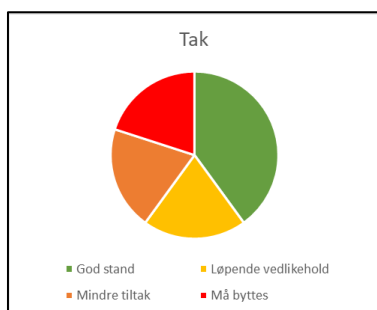
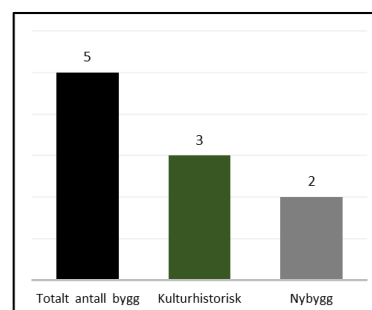
Grong Bygdamuseum holder til på Bergsmoen og består av tre kulturhistoriske bygg: Bergsmolåna, et stabbur og Ferjemannstu, samt to nybygg: bakerhus og smie. I tillegg disponerer museet deler av andre etasje i låven på gården. Museet eies av Grong kommune, og bygdemuseet ble offisielt åpnet i 1988.

Bergsmolåna fra 1833.

Første del av Bergsmolåna ble bygd i 1833 og bestod av kjøkken, gang og to stuer i første etasje og loft i andre etasje. Siden ble den påbygd to kammer og kjøkken mot vest og kjøkken mot øst.

I 1986 fikk museet overta et stabbur og i 1989 ble "Ferjemannstu" flyttet fra Mediå til museumsområdet. Et bakerhus ble oppført i 1990 og i 1993 ble det oppført en smie.

Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu i Grong.

Gjennomgangen av Grong Bygdamuseum avdekket noen utfordringer, spesielt i forhold til vinduer. En god del vinduer på Ferjemannstu og Bergsmolåna må skrapes, kittes opp og males. En del må også byttes, enten glasset eller hele rammen. Alle husene ble malt for noen år siden, og kledningen er generelt i god stand. Ferjemannstu fikk nytt tak i 2019, men taket på Bergsmolåna bør legges på nytt.

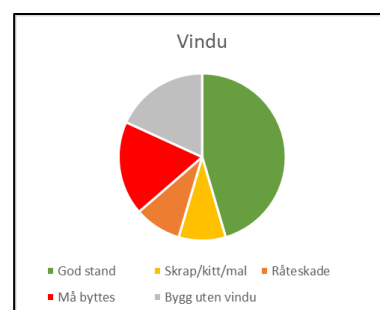
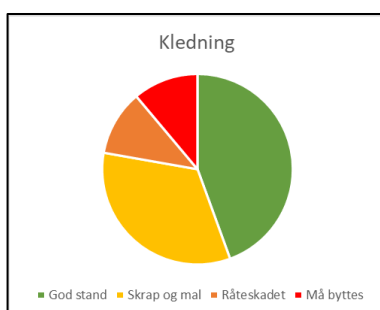
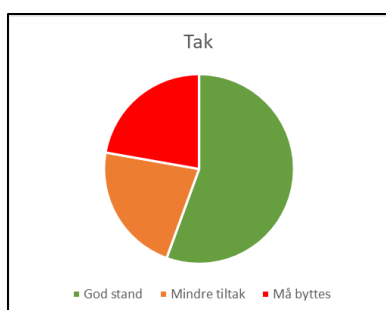
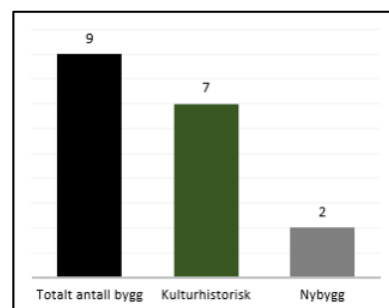
3.3. Leka

Leka Bygdemuseum består av et bygdetun med flere eldre bygninger på Skei, Leknes gamle skole og Steinhytta som er en del av Skeisnesset kultursti. Museet er et privat drevet bygdemuseum og åpnet i 1962.

Bygdetunet på Skei.

Våningshuset er bygd i 1835, stabburet i ca. 1760, utedoen (Bispesetet) i 1875, naustet er fra 1888 og kvernhuset i 1855. Alle disse byggene er flyttet til tunet. Båthuset ble oppført i 1978 og Redskapsbua i 1989.

Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu på Leka.

Gjennomgangen av Leka Bygdetun viste at kvernhuset er i veldig dårlig forfatning, og har omfattende råteskader. Tilstanden er så dårlig at avhending anbefales bør vurderes. Bispesetet har også behov for en god del tiltak. Dette bygget er vurdert til høy verdi, og et prosjekt for totalrestaurering vil bli iverksatt i løpet av 2021. Våningshuset har også utfordringer knyttet til fundamentering. Ellers er det en del vinduer og kledninger som må skrapes, kittes opp og males.

3.4. Lierne

Lierne Museer består av to museer; Nordli Museum og Sørli Museum. Begge eies av Lierne kommune.

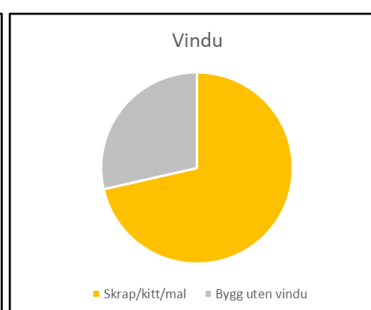
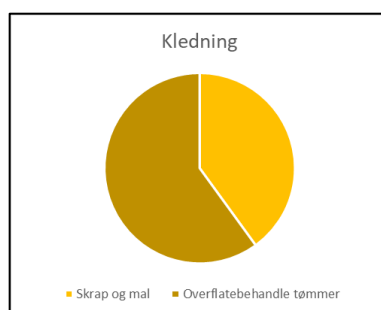
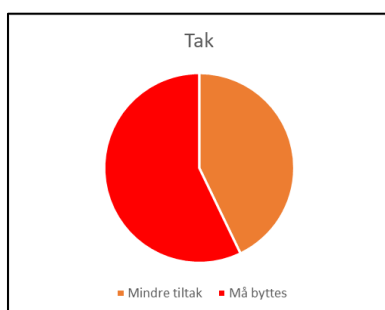
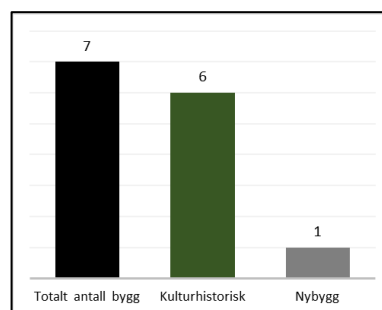
Bygdemuseet i Nordli ligger i Sandvika og består av et tidligere samfunnshus og et bygdetun med seks bygg. Bygdemuseet ble etablert i 1922.

Sørli Museum ligger i Mebygda og er et friluftsmuseum med totalt 21 bygg, hvorav 17 er kulturhistoriske. Museet ble etablert i 1964.

Bygdetunet i Nordli med Gamstu og Knutgårdsstu.

Bygdemuseet i Nordli består av to deler. En del er et lite bygdetun med hus fra 1800- og 1900-tallet: Gamstu fra 1937, Knutgårdsstu fra første halvdel av 1800-tallet, Ness-buret fra ca. 1890, Kvemolåven fra ca. 1880, Blomseth-dassen fra 1926 og et Bekkehus fra ca. 1890. Den andre delen er det gamle samfunnshuset Allheim fra 1920, hvor det er innrettet forskjellige miljøutstillinger.

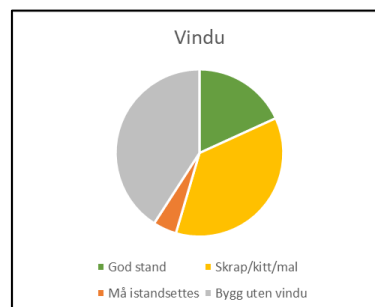
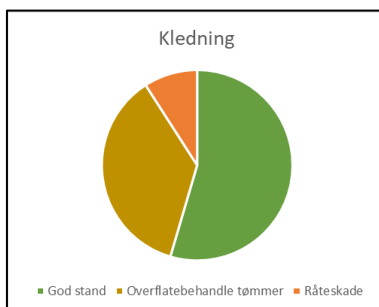
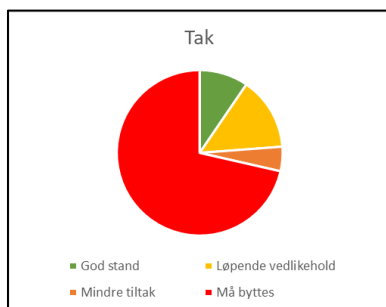
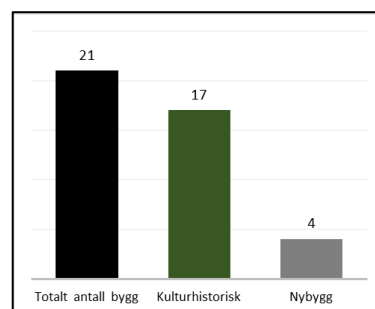
Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu i Nordli.

Gjennomgangen i Nordli viste at spesielt situasjonen med takene er prekær. Her må over halvparten av takene byttes, mens resten krever mindre tiltak. Ellers er det kledningen på Knutgårdsstu og Allheim som må skrapes og males, og de fleste vinduer på alle bygg må skrapes, kittes opp og males.

Udlandsstu og stabburet på Sørli Museum

Sørli Museum er et friluftsmuseum som består av mange ulike bygningstyper. Udlandsstu (1850/60) med fjøsbolig (1886) og stabbur (1795) utgjør hovedtunet. I tillegg finnes Soknestu (1880), et saghus (1930) med tilhørende rapshus (1930), en seterstue (1930) med tilhørende seterfjøs (1952), en skogstue (1930) og Langlihytta (1929), samt en rekke uthus som sommerfjøs (1932), forbu (1935), basstu (1900), smie (1930), kvern (ca. 1900) og torvhus (1930). I tillegg finnes fire nybygg: Lager for båt (1989/90), servicebygg (2003-06), lager (2004) og sanitærbygg (2011). Julefoss Mølle fra 1916 hører også til museet.

Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu i Sørli.

Gjennomgangen av Sørli Museum viste at kvernhuset er i veldig dårlig forfatning, og har omfattende råteskader. Tilstanden er så dårlig at avhending bør vurderes. I tillegg avdekket gjennomgangen at hele 15 av 21 bygg må ha nytt tak. En alternativ takteking (bølgeblekk eller bordtak) kan være aktuelt på de bygninger som har lavest verdi, mens for bygg med høy verdi anbefales det å holde seg til original takteking.

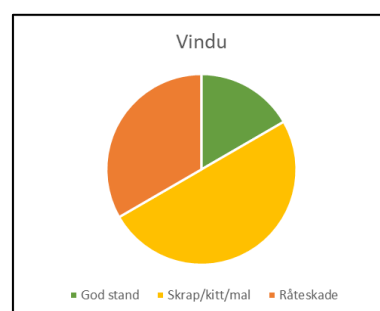
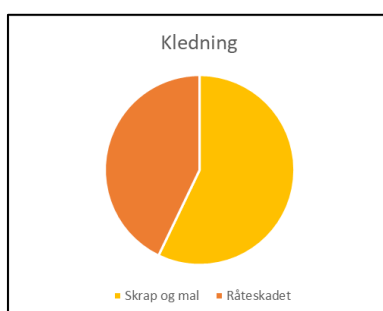
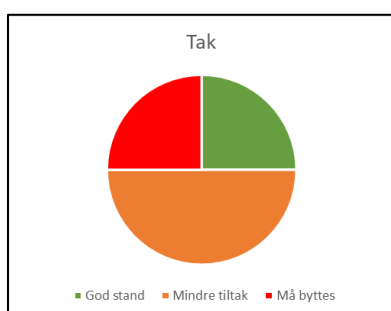
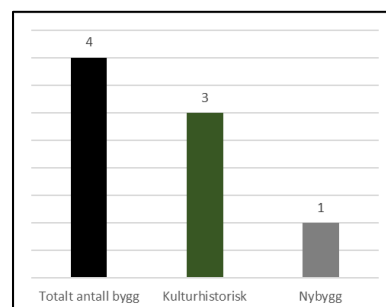
3.5. Namsos

Fosnes Bygdemuseum ligger på Jøa og består av et våningshus, et stabbur, en restaurert stuebygning samt et redskapshus. Museet eies av Namsos kommune, og ble åpnet for publikum i 1990.

Fosnes bygdemuseum på Jøa.

Fosnesstua er en skolestue fra ca. 1880, som ble omfattende ombygd da den ble flyttet til bygdemuseet. Steinstua er fra 1780, stabburet er fra 1800-tallet, og i 1983 ble det reist et redskapshus på stedet.

Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu på Fosnes.

Gjennomgangen av Fosnes Bygdemuseum viste at det et tak som må byttes, og flere av bygningene har en god del råteskade på kledning. Alle husene må skrapes og males, og tre av husene har råteskade i kledningen. Vinduene på Steinstua og Fosnesstua må dels skiftes på grunn av råteskader, og en stor andel av vinduene må skrapes, kittes opp og males.

3.6. Namsskogan

Namsskogan Bygdetun ligger i Namsskogan og består av et våningshus, fjøs og stabbur. Bygdetunet var eid av Namsskogan kommune, og ble etablert i 1981. Bygdetunet ble etter flere års forfall og en lang prosess vedtatt nedlagt 2014, og i 2020 ble eiendommen med anlegget solgt. Denne rapporten tar utgangspunkt i status for anleggene ved gjennomføring av byggteknisk gjennomgang, som i Namsskogan var i 2018.

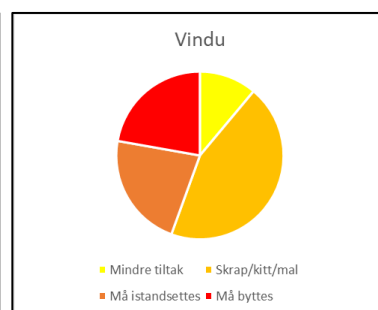
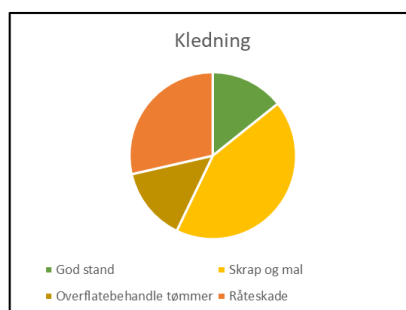
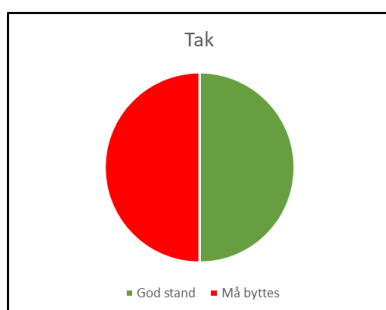
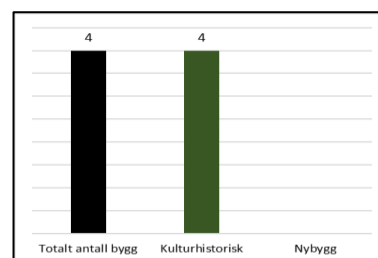
I tillegg finnes Bjørhusdal gamle skole og kapell, som også eies av Namsskogan kommune og er i dag kommunens eneste museale bygg.

Bjørhusdal gamle skole og kapell.

Bygningene ved bygdetunet i Namsskogan ble reist på 1920/30-tallet.

Bjørhusdal gamle skole ble oppført i 1878-88, og i 1897 ble det ene skolerommet innviet som kapell.

Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu i Namsskogan.

Gjennomgangen i Namsskogan viste at det er spesielt bygdetunet som er i dårlig forfatning, noe som var en medvirkende årsak til at det ble vedtatt nedlagt. Bjørhusdal gamle skole og kapell ble omfattende restaurert på 1980-tallet, og bygget fikk nytt torvtak 2017. En del av vinduene bør skrapes, kittes opp og males.

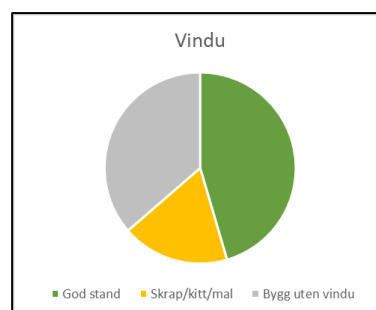
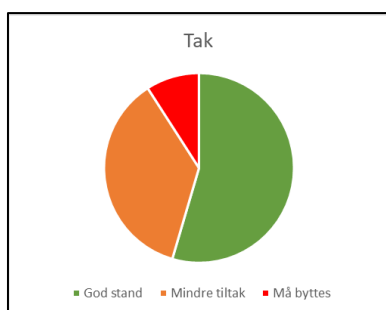
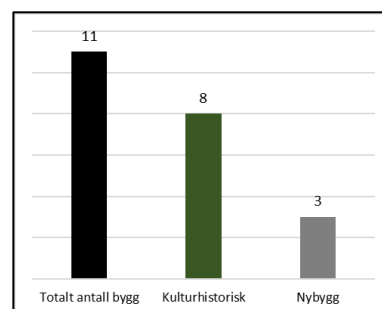
3.7. Osen

Osen Bygdatun ligger på Vingsand og består av et gårdstun, ei naustrekke og en gammel skolebygning. Det er også blitt reist et naust som har museets driftsfunksjoner. Museet eies av Osen kommune og ble etablert i 1972. Osen Bygdatun er det eneste museumsanlegget i distriktet med bemanning.

Våningshus, masstu og stabbur på bygdatunet i Osen.

Hovedtunet fra 1800-tallet står på opprinnelig sted, og består av følgende bygg: våningshus 1897, stabbur 1872, masstu ca. 1880, jordkjeller ca. 1880 og driftsbygning 1876. Det er også blitt tilflyttet tre bygninger: to brygger fra 1865 og 1880 og Brattjer gamle skole fra 1878. Det ble oppført to nye naust på 1970-tallet, i tillegg ble det bygd et nytt administrasjonsbygg i 2016.

Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu i Osen.

Gjennomgangen av Osen Bygdatun viste at det er fare for store settingsskader i driftsbygningen, da bærende elementer ikke har fundamentering. Det ble også påvist en god del råteskade i kledningen på mange av bygningene, og en del av vinduene har behov for skraping, kitting og maling.

3.8. Røyrvik

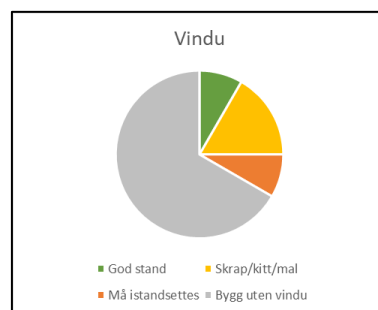
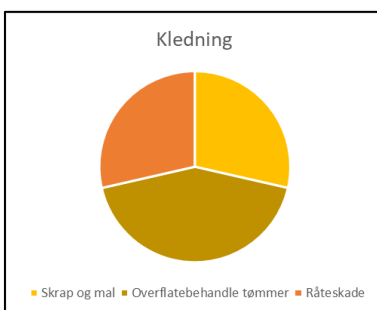
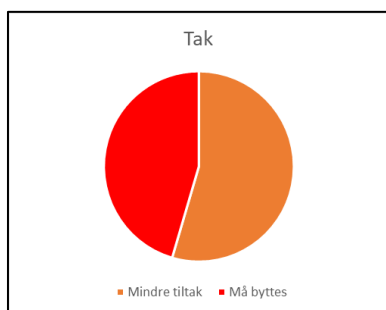
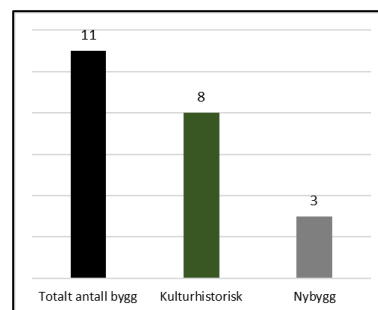
Røyrvik Bygdatun ligger ved Limingen og består av et tun med flere gårdsbygninger. Museet har også en sørsamisk avdeling med gamle og bur, samt en villa i Gjersvik. Museet eies av Røyrvik kommune, og ble etablert i 1985.

Hovedlåna og et bur på Røyrvik Bygdatun.

Tunet består av Nyvikstu fra 1857, Devikburet fra 1880, Stallvikstua fra 1817, høyløe fra 1850-1900, røykehus fra 1850-1900, bekkekværn 1800-1850 og sommerfjøs fra ca. 1900. I tillegg den samiske avdelingen med gamle og stolpebur, som ble bygd opp på 1990-tallet.

Villaen i Gjersvika er en tømmervilla i dragestil fra 1913.

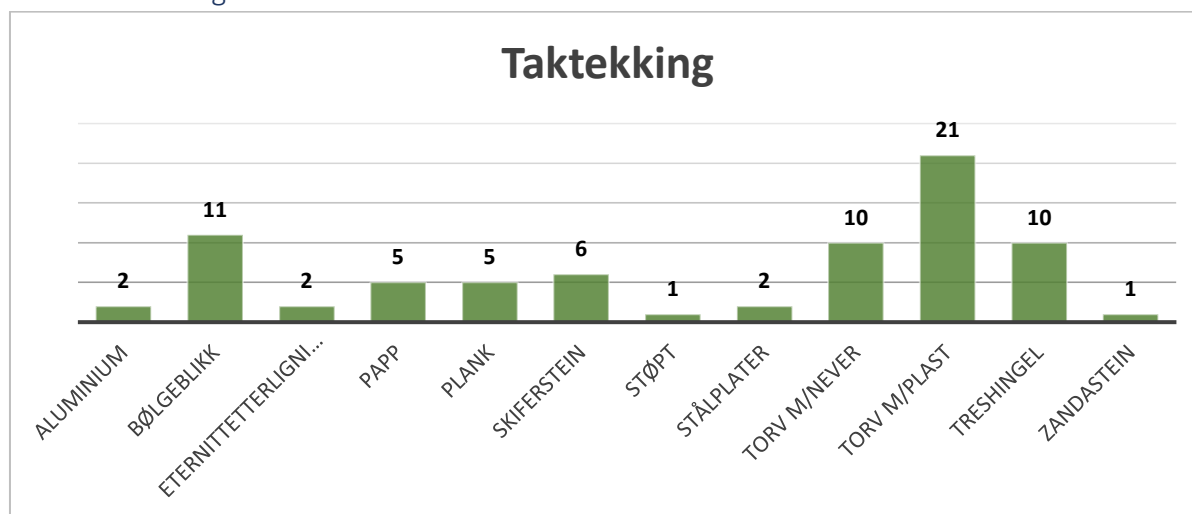
Oversikt over tilstand på tak, kledning og vindu i Røyrvik.

Gjennomgangen av Røyrvik Bygdatun viste at nesten halvparten av alle tak må skiftes. Devikburet har store settingskader grunnet skader i fundamentering og må demonteres. Det er også noe råteskader i kledningen på Nyvikstu, og det er behov for overflatebehandling. En del vindu må istandsettes, og flere må skapes, kittes opp og overflatebehandles.

3.9. Samlet oversikt over tilstand på bygningsmassen i distriktet

Den byggtekniske gjennomgangen bekrefter det umiddelbare inntrykket om stort behov for ytre skallsikring. Det er et tydelig bilde som tegner seg, og det omfatter tak, vinduer og utfordringer knyttet til settingsskader. Dette er heller ikke uventet blant annet fordi mange av takene på bygdemuseene ble lagt i en tidsperiode hvor det var mer sysselsettingstiltak på museene, og det er nettopp alle disse takene som nå er modne for utskiftning. Det er ingen museumsanlegg som ikke har bygg med vedlikeholdsbehov, og dertil også svært få bygg som har en tilfredsstillende utvendig standard.

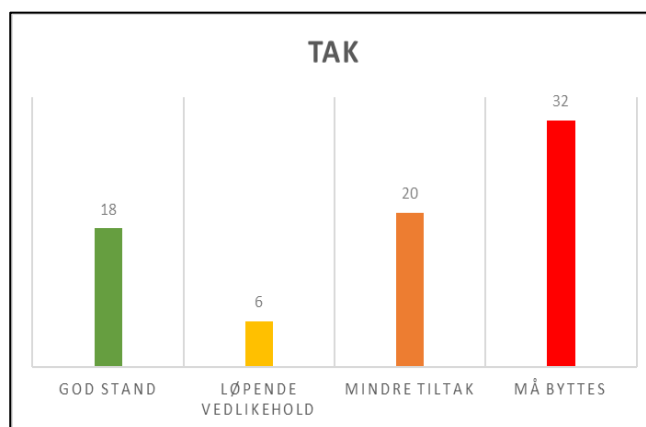
3.9.1. Takteking

Oversikt over taktekkingsmaterialer i distriktet.

Den mest vanlige taktekingen brukt på museumsbygningene i regionen er torv med grunnmursplast under. Taket er gjerne kantet med never ved raft, torvhald og vindskier, slik at det gir inntrykk av at hele taket er tekket med torv og never. Flere av disse torvtakene var opprinnelig tekket med spon, noe som må tas med i betraktningen ved restaurering. En del av bygningene er tekket med sagd treshingel, som er et tilgjengelig alternativ til kløvd spon.

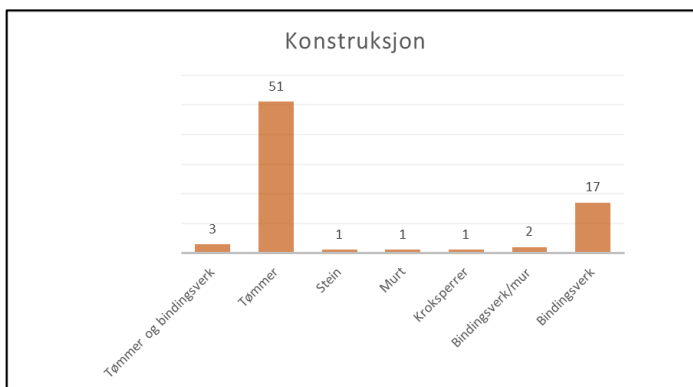
Ser man på tilstanden til takene, er det 32 av totalt 76 tak som må byttes. Det innebærer at hele 42% av alle takene på museumsbyggene i regionen må byttes. Av de takene som må byttes er 12 bygg tekket med torv og 8 med treshingel.

Samlet oversikt over tilstand på tak i distriktet.

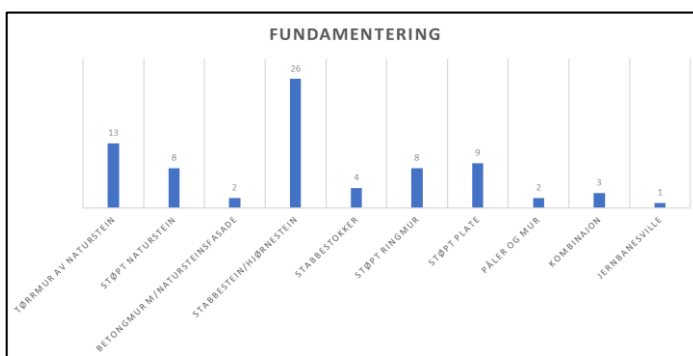
3.9.2. Konstruksjon og fundamentering

Flertallet av bygningene har en grunnkonstruksjon av laftet tømmer. Ofte har det i forbindelse med flyttingen av bygningen til museet blitt gjennomført restaurering av bygningenes konstruksjon, hvor enkelt stokker med fukt eller insektskader har blitt erstattet. En mindre del av bygningene er bygd opp i bindingsverk, der flere av disse bygningene er av nyere dato.

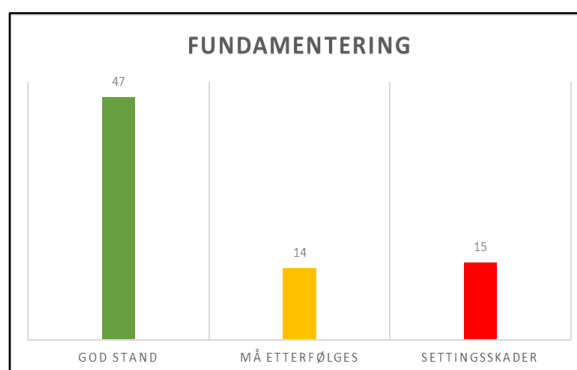
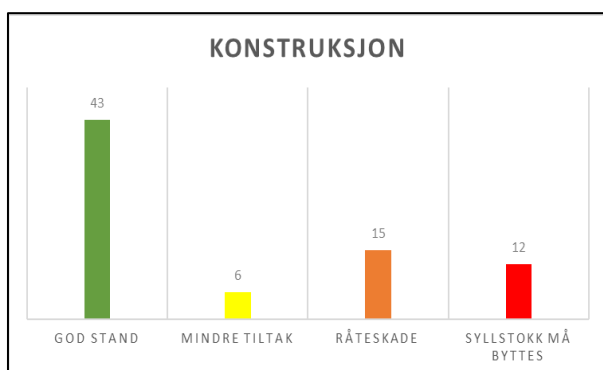

Oversikt over konstruksjonstype i distriktet.

I hovedsak består fundamenteringen av ulike natursteinsvarianter, enten stabbestein eller ringmurer. Det er også en del tilfeller at støpte murer, noe som oftest har blitt gjort i forbindelse med tilflytting av bygg til museene.

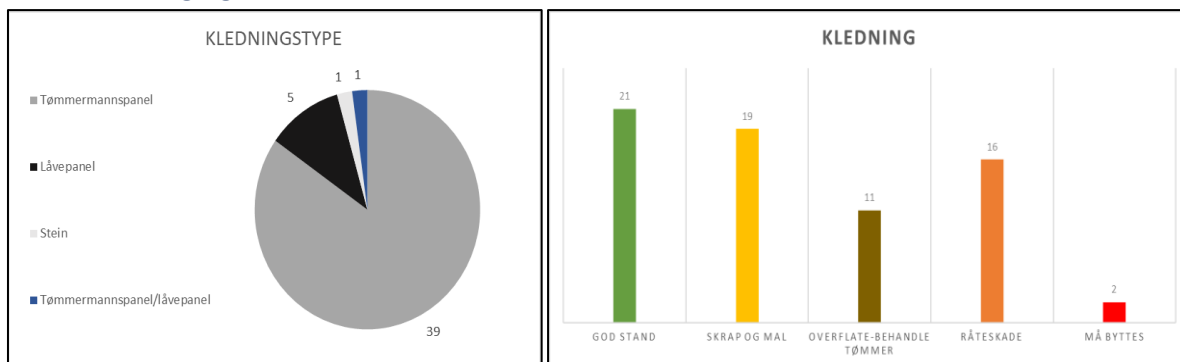
Oversikt over fundamenteringstyper i distriktet.

Samlet oversikt over tilstand på konstruksjon og fundamentering i distriktet.

Det er en god del bygg med settingsskader, hvorav mange av disse settingene har oppstått grunnet skader i fundamentering eller utfordringer med råte i konstruksjon. Dette er i all hovedsak tiltak som krever en mer omfattende restaurering, og som i de fleste tilfeller vurderes som investeringstiltak. Totalt er det settingsskader i nesten 20% av bygningene.

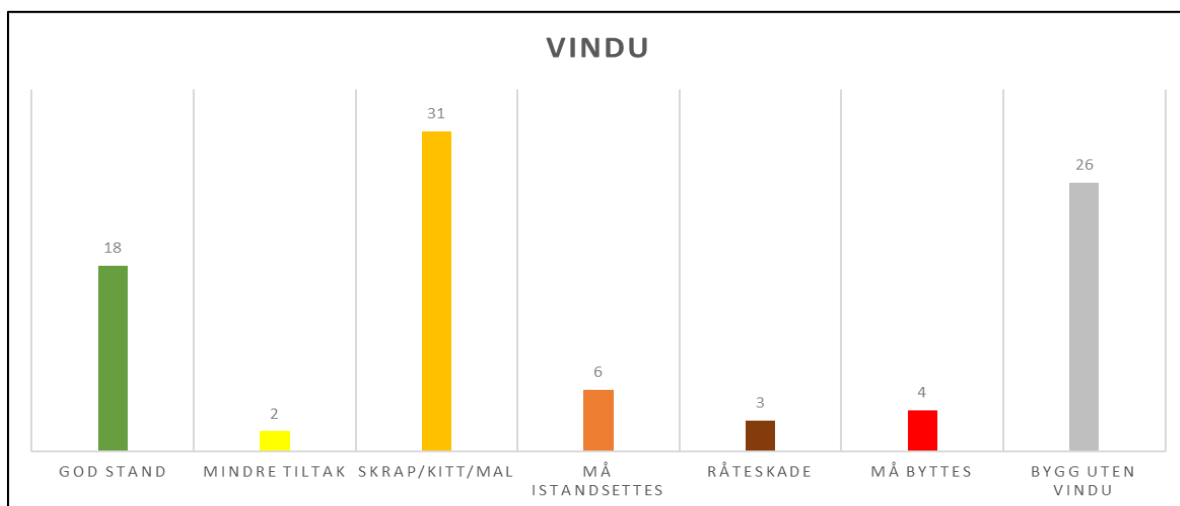
3.9.3. Kledning og vindu

Kledningstyper i distriktet.

Samlet oversikt over tilstand på kledning i distriktet.

Godt og vel halvparten av bygningene har kledning. Tømmermannspanel med over- og underliggere er kledningstypen som er mest vanlig. Fem bygg har såkalt låvepanel, der kledningen står kant-i-kant. Ingen av bygningene har liggende kledning, da dette ikke har vært særlig utbredt i regionen. Halvparten av bygningene med kledning må skrapes og males, og mange av tømmerbygningene bør også overflatebehandles.

Samlet oversikt over tilstand på vindu i distriktet.

Av 46 bygg med vindu, så har 31 av byggene vinduer som må skrapes, kittes opp og males. Det utgjør nesten 70%. Til tross for at man ikke kjenner til det nøyaktige antallet vinduer, så utgjør 70% av alle museumsbyggene i distriktet et stort antall vinduer som har vedlikeholds- og restaureringsbehov.

3.10. Ressursbehov

I utarbeidelsen av vedlikeholdsplaner, skilles det mellom tiltak som kan gjøres på dugnad og tiltak som defineres som investeringstiltak. Mange av de generelle vedlikeholdstiltakene kan gjennomføres på dugnad, med god veiledning fra håndverkere. Investeringstiltakene er tiltak som er mer ressurskrevende, og krever blant annet håndverkerkompetanse og økonomiske investeringer.

Håndverkerkompetanse innenfor bygningsvern i distriktet er en mangelvare. Det finnes en del dyktige håndverkere der ute, men disse har sjeldent den nødvendige bygningsvernkompetansen. De siste årene har Distriktsseksjonen i samarbeid med andre avdelinger i Museet Midt gjennomført en rekke taktekkingskurs for regionens håndverkere.

Bilde fra kurs i takteking med skifer på Grong Bygdamuseum i 2019.

Museet Midt har bred kompetanse innenfor bygningsvern, og har svært dyktige håndverkere i sin stab. I 2020 ble det opprettet en egen Bygningsvernsseksjon i Museet Midt og ansatt en seksjonsleder, som skal koordinere museets interne håndverksressurser. Bygningsvernsseksjonen skal også ivareta og koordinere kompetansehevingen i Museet Midt og i distriktet i årene fremover. Distriktsseksjonens innspill til kursprogram er basert på behov kartlagt gjennom denne byggtekniske gjennomgangen.

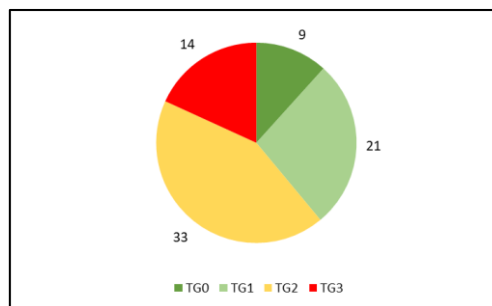
4. Norsk standard

Hovedmålet med den byggteknisk vurderingen er som nevnt en tilstandsvurdering som munner ut i en tilstandsrapport med forslag til vedlikeholdsplan. For å gjøre det lettere å sammenligne tilstanden og behovene i Distriktsseksjonen med andre bygg, er det gjort et forsøk på å vurdere Tilstandsgraden fra Norsk Standard med gradering fra 0 til 3. Denne vurderingen er ikke gjort av en håndverker, og vil derfor innebære en større bruk av skjønn enn normalt.

4.1. Samlet oversikt kommuner

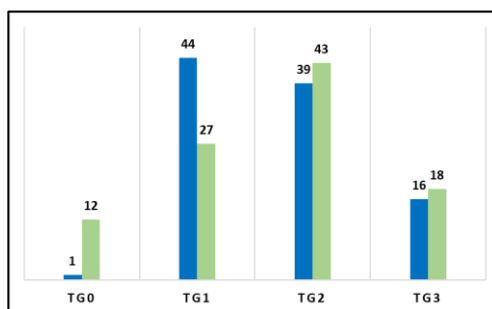
Skillet mellom TG1 og TG2 er i hovedsak skillet mellom konserverende tiltak og vedlikehold, og restaurering eller istandsetting. Grensene mellom disse nivåene er til dels flytende.

Ikke overraskende viser gjennomgangen at flest bygg hører til i tilstandsgrad 2. Det er i all hovedsak fordi det er så mange bygg som må ha nytt tak.

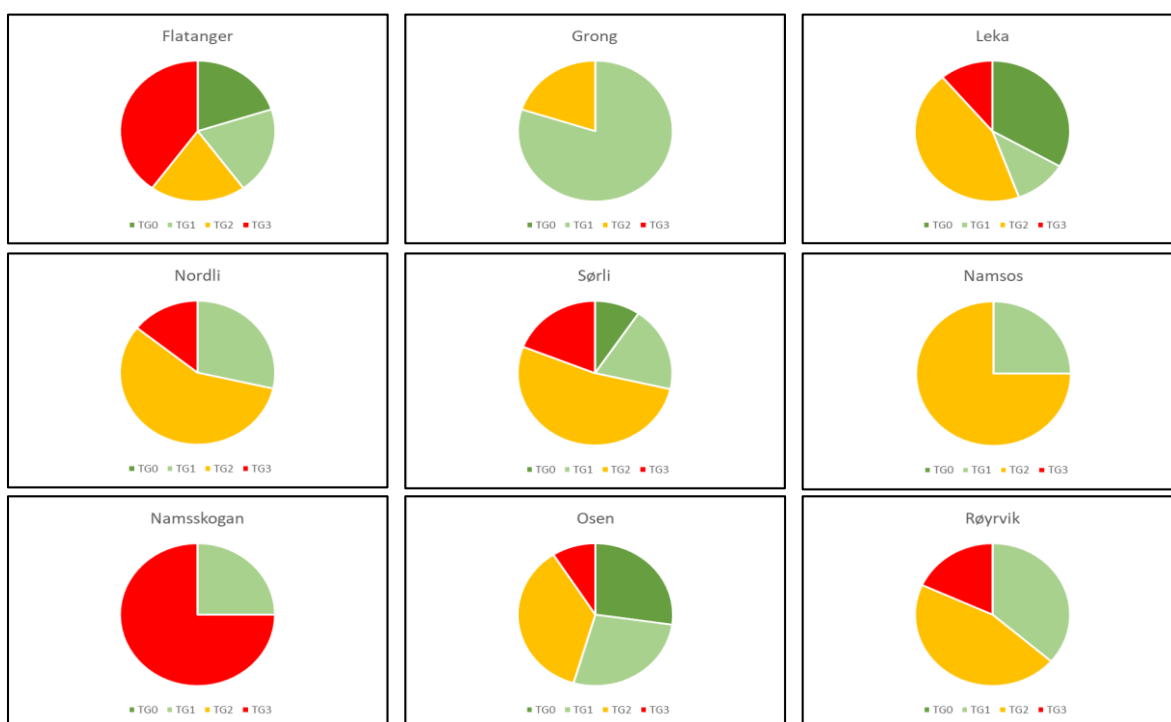

Oversikt over Tilstandsgrader TG0-TG3 i distriktet.

Sammenligner man dette med Bygningsvernundersøkelsen fra 2019, følger seksjonens bygninger nasjonal tilstand. Prosentvis er antallet bygninger på TG2 og TG3 relativt likt med landsgjennomsnittet, mens på TG0 og TG1 avviker antall bygninger noe. For TG0 er det for det meste snakk om nybygg.

Oversikt over Tilstandsgrader nasjonalt (vist i blått) og i Distriktsseksjonen (i grønt), angitt i prosent.

Oversikt over tilstandsgrader fordelt på kommunene.

4.1.1. Bygninger med Tilstandsgrad 0

I denne kategorien inngår bygg uten symptomer og som ikke trenger tiltak. Her inngår stort sett alle nybygg. Unntakene er naustet på Leka Bygdemuseum og jordkjelleren på Osen Bygdatun, hvor begge ble totalrestaurert for noen år siden.

4.1.2. Bygninger med Tilstandsgrad 1

I denne kategorien inngår bygg med såkalte svake symptomer, som for eksempel sliten maling, mosedanning på takstein og behov for skraping, kitting og maling av vindu. 21 bygg havner i denne kategorien, og det er primært snakk om løpende vedlikehold av kledning og vinduer.

4.1.3. Bygninger med Tilstandsgrad 2

I kategori TG2 inngår bygg som har vesentlige symptomer, som for eksempel behov for nytt tak eller ny syllstokk, samt bygninger med råteskade i kledning og vindu. I denne kategorien havner 33 bygg, altså litt over 43%. En vesentlig andel av dette er bygg som har behov for nytt tak.

4.1.4. Bygninger med Tilstandsgrad 3

I denne kategorien inngår bygg med kraftige/alvorlige symptomer, for eksempel taklekkasjer med påfølgende fuktskader, kollaps i konstruksjoner og total funksjonssvikt, såkalte settingskader.

14 bygg havner her, derav de tre byggene ved Namsskogan Bygdetun. I denne kategorien inngår også to kverner, en ved Sørli Museum i Lierne og en ved Leka Bygdemuseum. Begge disse er i svært dårlig forfatning, og er foreslått avhendet grunnet fravær av ressurser. Dersom man velger å istandsette disse byggene så vil man i realiteten sette opp en kopi.

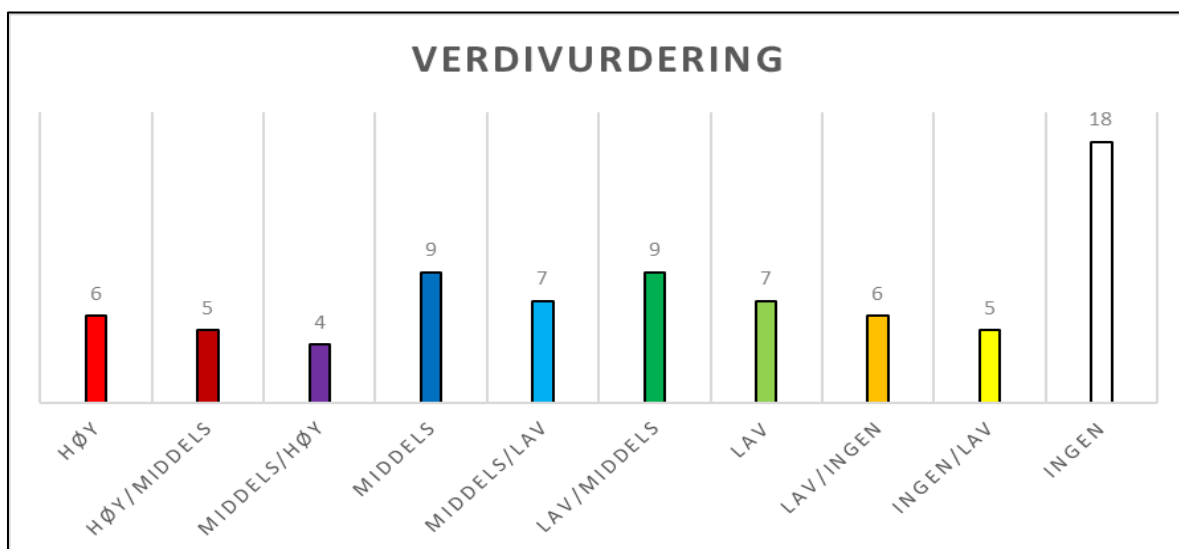
5. Regional verdivurdering

I forbindelse med byggteknisk gjennomgang ble det gjort en regional verdivurdering av museumsbygningene. Denne verdivurderingen utgjorde grunnlaget for prioriteringer av tiltak i vedlikeholdsplanene.

REGIONAL VERDIVURDERING, DISTRIKTSEKSJONEN 2020									
HØY	HØY/MIDDELS	MIDDELS/HØY	MIDDELS	MIDDELS/LAV	LAV/MIDDELS	LAV	LAV/INGEN	INGEN/LAV	INGEN
HØYLANDET OG NÆRØYSUND UTGÅR AV DENNE OVERSIKTEN, DA DE IKKE HAR EGNE MUSEUMSANLEGG.									
FLATANGER	GRONG	LEKA	LIERNE- NORDLI	LIERNE- SØRLI	NAMSOS	NAMSSKOGAN	OSEN	RØYRVIK	
LÆRERBOLIG	BERGSMOLÅNA	BISPEDETE	GANSTUGGU	FJØSBOLIG	STEINSTUA	BØRHSUDAL GAMLE SKOLE OG KAPEL	NASSTU	GJERSVIKVILLÅEN	
SKOLESTUE	FERJEMANNSTU	STEINHUSET	KNUTGÅRDSTUGGU	STABBUR	STABBURET	VÅNINGSHUS	BRYGGE 1865	BEKKEKVERN	
UTHUS	STABBURET	VÅNINGSHUSET	KVEMO-LÅVEN	FORBU	FOSNESSTUA	DRIFTSBYGNING	JORDKJELLER	HØYLØ	
SANITERBYGG	BAKERHUS	LEKNES GAMLE SKOLE	BLOMSET-UTEDO	JULEFOSSMØLLE	VOGNSKJUL	STABBUR	VÅNINGSHUSET	NYVIKSTU	
	SMIA	KVERNHUSET	BASSE	SKOGASTU			STABBURET	RØKEHUS	
		STABBURET	NESS-BURET	UDLANDSTU			BRYGGE 1880	DEVIKBURET	
		BÅTHUSET	ALLHEIM				DRIFTSBYGNING	SOMMERFJØS	
		NAUSTET		RASPHUS			BRATTGJER SKOLE	STALLVIKSTUA	
		REDSKAPSBUA		SAGHUS			NYNAUST MOT V	GAMME	
				SMIE			NYNAUST MOT Ø	STOLPEBUR	
				SÆTERFJØS			ADMINBYGG	REDSKAPSBU	
				TORVHUS					
				SOKNSTU					
				SÆTERSTU					
				LANGLIHYTTA					
				SOMMERFJØS					
				KVERNUS					
				SANTITÆRBYGG					
				LAGER					
				LAGERBYGNING					
				SERVICEBYGG					

Oversikt over verdivurderingene fordelt på kommunene.

I verdivurderingen er det blant annet vurdert representativitet i regional sammenheng, autentisitet, arkitektoniske kvaliteter, bruksverdi og formidlingsverdi. Bygningene har høy lokal verdi, men er vurdert opp mot hverandre sett i en regional sammenheng. De fleste anleggene består for eksempel av et våningshus, og man har da muligheten til å sammenligne byggene i vurderingen.

Samlet oversikt over verdivurderingene.

Verdivurderingen er delt opp i flere underkategorier. Med ti kategorier istedenfor fire er det mulighet til å plassere alle byggene i mer nøyaktige kategorier.

5.1. Høy

Av 76 bygg som Distriktsseksjonen jobber med per 2020, er det valgt ut seks bygg som utmerker seg. De representerer ulike bygningstyper, bruksområder og geografisk spredning.

På Osen Bygdatun står det en masstue. Dette er en unik bygning med lav representativitet i regionen. Det er ingen andre masstuer bevart på museene i Namdalen, og det finnes kun et fåtall i privat eie. Bygget har stort potensiale til aktiv formidling gjennom miljøutstillinger og formidlingsopplegg.

På Leka Bygdemuseum står Bispesetet, en utedo ved bygdemuseet som både har en spesiell historie og er et flott lite bygg i seg selv. Det er to utedoer representert i seksjonen (den andre står i Nordli), men kombinasjonen av byggeskikk og historie gjør at Bispesete er vurdert til høy verdi.

I Namsskogan står Bjørhusdal gamle skole og kapell. Bygningen ble oppført som skolebygg av lokalbefolkningen i 1884-1887. Senere ble det ene rommet vigslet og tatt i bruk som kapell. Bygget og interiøret har endret seg noe i takt med tiden, men har likevel klart å bevare mye av sitt uttrykk og opprinnelige karakter.

Gjernsvikvillan i Røyrvik er en staselig tømmervilla fra 1913 bygd i dragestil. Huset var opprinnelig bygd som direktørvilla for Grong Gruber. Bygget er godt bevart og særlig interiøret er gjennomført i en stil som er lite representert i regionen.

Fjøsboligen på Sørli Museum ble bygd i 1932, og har vært både bolig, fjøs og låve. Det meste av inventaret er godt bevart, og viser en kombinasjonsbolig som ikke er representert i regionen ellers. Dette i kombinasjon med størrelsen, bruks- og formidlingspotensialet, gjør at bygget er vurdert til høy verdi.

På Nordli Museum står Gamstuggu. Den ble bygd i 1937, etter mål av en eldre stue fra Ness. Bygningen er en såkalt "halvlem stue" i en etasje, laftet av solid tømmer og oppdelt i tre rom. Bygget representerer en eldre og utbredt bygningstype i bygda, som er godt bevart og gjenskapt.

5.2. Høy/middels – middels/høy

Kategorien *høy/middels* inneholder bygg som vil bli høyt prioritert, og hvor anbefalingene vil være å følge antikvariske prinsipper ved istandsetting. På Røyrvik Bygdatun er det en bekkvern og en høyløe som er godt bevart. Dette er bygg som har vært veldig vanlig i regionen, men som det finnes svært få eksemplarer igjen av i dag. Ved Osen Bygdatun står det en brygge fra 1865. Både bryggens alder, autenticitet og sjeldenhet er med på å løfte verdien på dette bygget opp. Ved Nordli Museum er Knutgårdstuggu vurdert høyt på grunn av sin typiske utforming og autenticitet. Stabburet ved Sørli Museum fra slutten av 1700-tallet er det eldste bygget i seksjonen, og det mest autentiske stabburet i distriktet.

I kategorien *middels/høy* er det to store våningshus: Bergsmolåna ved Grong Bygdamuseum og Nyvikstu ved Røyrvik Bygdatun. Begge disse er representative eksempler på et tradisjonelt trønderlån. I denne kategorien er det også en forbu ved Sørli Museum. Dette et utmarkshus som var svært vanlig i regionen, og som i stor grad har forsvunnet. I tillegg er denne forbua bygget med luselaft, en byggestil som var mer vanlig på svensk side og som dermed også vitner om den nære kontakten med Sverige i innlandsregionen. Julefoss Mølle er en del av Sørli Museum og er det eneste industribygget i seksjonen. Møllen er i tillegg bevart på opprinnelig sted.

5.3. Middels – middels/lav – lav/middels

I kategorien *middels* inngår ni bygg. Her havner blant annet bygningstyper som var vanlige i distriktet, som for eksempel Kvemolåven ved Nordli Museum og skogstua ved Sørli Museum. Røkehuset ved Røyrvik Bygdatun representerer en bygningstype som var særlig vanlig i innlandet. Det finnes flere skolehus bevart i distriktet, og skolestua ved Flatanger Bygdemuseum er godt eksempel. Den er sammenbygd med lærerboligen og står på opprinnelig sted, og vurderes derfor høyere enn Leknes gamle skole og Brattjer skole.

I kategorien *middels/lav* er det totalt sju bygg. I denne kategorien er det flere våningshus, deriblant på Leka Bygdemuseum. Våningshus er den bygningskategorien som er høyest representert ved bygdemuseene i distriktet. Sommerfjøsset på Røyrvik Bygdatun har bevart mye av sin autenticitet, blant annet fordi man har ivaretatt bygningsvernet ved istandsetting av bygget.

I kategorien *lav/middels* inngår ni bygg. Fem av disse står på Sørli museum som har et stort mangfold av ulike bygningstyper. Miljøet som saghuset og rasphuset utgjør havner i denne kategorien, i tillegg til smia, sæterfjøsset og torvstrøhuset. Alle disse er bygninger som er lite representert i distriktet for øvrig, men som likevel er plassert nokså lavt grunnet få arkitektoniske kvaliteter.

5.4. Lav – lav/ingen – ingen/lav

I kategorien *lav* inngår sju bygninger, deriblant bygningene i den samiske avdelingen ved Røyrvik Bygdamuseum. Gammen og stolpeburet ble bygget i forbindelse med etableringen av Røyrvik kommunes Fotefar-prosjekt, og er rene nybygg. Grunnet fravær av samiske bygninger på museumsanleggene i distriktet ellers, er de likevel vurdert som lav verdi kontra ingen verdi slik øvrige nybygg er. Driftsbygningen på Osen Bygdatun inngår også i denne kategorien. Bygget er representativt for lignende driftsbygninger fra samme tidsperiode, men har ingen øvrige kvaliteter som tilsier at den bør vurderes høyere.

Totalt er det seks bygg i kategorien *lav/ingen*. Et av disse husene er Allheim på Nordli Museum. Dette er et forsamlingshus, som står på opprinnelig sted og har en høy bruksverdi for museet. Fosnesstua på Fosnes Bygdemuseum er opprinnelig en skolestue, som i forbindelse med flyttingen til museet gjennomgikk en omfattende ombygging. I likhet med Allheim har den en begrenset verdi, da de arkitektoniske kvalitetene har gått tapt i forbindelse med istandsetting.

I kategorien *ingen/lav* inngår fem bygninger. Bakerhuset på Grong Bygdamuseum er et nybygg, og har derfor begrenset verdi. Brattgjær gamle skole på Osen Bygdatun har kun få arkitektoniske verdier, i tillegg valgte man å reise bygget på en kjelleretasje i forbindelse med flyttingen av bygget til museet. Dette medførte at mye av det autentiske uttrykket gikk tapt.

5.5. Ingen

I kategorien *ingen verdi* er det 19 bygninger, for det meste nybygg. Disse bygningene har stor bruksverdi, og er viktige bygg for museene. I denne kategorien inngår alle sanitærbygg og servicebygg, som blant annet sanitærbygget på Flatanger Bygdemuseum. Alle lagerbygg inngår også i denne kategorien, som eksempelvis redskapsbua ved Fosnes Bygdemuseum. I tillegg inngår hele Namsskogan Bygdetun med våningshus, driftsbygning og stabbur. Namsskogan bygdetun er vurdert til ingen verdi grunnet stort forfall, begrenset verdi og det faktum at bygdemuseet er avviklet.

6. Oppsummering

Kartleggingene av tilstand og vedlikeholdsbehov ved museumsanleggene i distriktet ga grunnlaget for kommunevise tilstandsrapporter, som også inneholdt forslag til vedlikeholdsplan.

Vedlikeholdsplanene har tatt hensyn til ulike lokale forutsetninger, som tilgang til ressurser, økonomi og faglig kompetanse. Planene har vært utformet slik at deler av arbeidet er mulig å gjennomføre med bruk av frivillige ressurser gjennom dugnader. Større restaureringer har vært skilt ut som investeringstiltak, og er tiltak som krever både økt faglig kompetanse og økonomiske forutsetninger. Vedlikeholdsplanene etterstreber et realistisk nivå både med tanke på ressurser og økonomi, da dette stort sett er snakk om små kommuner i distriktet med trang økonomi og få ressurser.

Gjennomgangen av alle museale anlegg i distriktet gir et godt overblikk over bygningsmassen. Den byggtekniske gjennomgangen og utarbeidelsen av rapporten har bekreftet inntrykket om behov for ytre skallsikring blant museumsanleggene i distriktet. Totalt må hele 42% av takene byttes, nesten 20% av bygningene har settingsskader og nesten 41% av bygningene har vinduer med vedlikeholdsbehov, hvorav noen av disse har et større restaureringsbehov. Det store etterslepet på vedlikehold og restaurering av museumsbygningene i distriktet har flere grunner, som blant annet økonomi, tilgang til ressurser og faglig kompetanse.

En del av museene er godt i gang med gjennomføring av de foreslåtte tiltakene. Dette er museer med god tilgang på frivillige som kan bidra med dugnadsarbeid og snekkerkunnskaper. Selv om det er ønskelig at man følger antikvariske prinsipper så langt det lar seg gjøre, så er ikke dette alltid realistisk blant annet grunnet økonomi og manglende lokal kompetanse. Museet Midt IKS jobber aktivt med kompetanseheving gjennom regelmessige håndverkskurs, samt direkte veiledning og rådgivning ved gjennomføring av konkrete prosjekter.

Med innlemmelsen av de nye medeierkommunene i Museet Midt IKS fikk man mulighet til å vurdere regionen i sin helhet. Dette ga et sammenligningsgrunnlag, og ligger til grunn for den regionale verdivurderingen. Dette innebærer at de byggene som er vurdert til høyest verdi vil bli prioritert først i forbindelse med restaurering. I tillegg anbefales det at museene så langt det er mulig følger antikvariske prinsipper ved restaurering. Så kan man heller benytte alternative/nyere prinsipper ved andre bygg som er vurdert til lavere verdi.

Ny byggteknisk gjennomgang vil bli gjennomført i 2025. Denne gjennomgangen vil kartlegge de tiltak som har blitt gjennomført, og legge grunnlaget for det videre arbeidet med bygningsvernet i distriktet.